

CODUL CONTRAVENȚIONAL AL REPUBLICII MOLDOVA (analiză juridică)

Victor GUȚULEAC,
doctor în drept, profesor universitar (ULIM)
Elena COMARNIȚAIA,
doctorand

SUMMARY

In 2008, October 24, the Contravention Law of Republic of Moldova was adopted, which was promulgated on the 29th of December, 2008, published on the 16th of January 2009 and it will be in force starting with the 31st of May 2009.

The new Contravention Law has many priorities towards the previous one but there is some vagueness, as well. They refer, in particular, to the juridical device of the application of legal proposition. In this article there we carry out a juridical analysis on the new law according to which a number of improving recommendations are suggested.

Pe 24 octombrie 2008 este votat

Codul contravențional al Republicii Moldova,

promulgat la 29 decembrie 2008, publicat la 16 ianuarie 2009, va intra în vigoare începînd cu 31 mai 2009. Din acest moment va fi abrogat Codul cu privire la contravențiile administrative al Republicii Moldova, adoptat la 29 martie 1985.

Salutăm legea nouă! Să-i spunem *Adio legii* care și-a realizat sarcinile!

Totodată, considerăm că legea nouă nu este lipsită de lacune și neclarități, iar unele din normele juridice contravenționale necesită, în viziunea noastră, modificare chiar până la data de punere în aplicare a noului Cod.

A apariția legii contravenționale noi este binevenită și multășteptată, deoarece multe prevederi ale legii contravenționale precedente erau depășite. Mecanismul juridic de reglementare a activității privind combaterea contravenționalității stipulate în ea nu corespundea cerințelor actuale. Din momentul adoptării legii precedente (29.03.1985) și până în prezent Codul cu privire la contravențiile administrative a suportat aproximativ 200 de modificări și completări.

Activitatea cu privire la elaborarea legii contravenționale noi s-a început demult. Este de menționat că primul proiect al Codului contravențional (la a cărui elaborare a participat și unul din autorii prezentei publicații) a fost adoptat, în prima lectură, prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.532-XIV din 22 iulie 1999.

Ca și orice lege, îndeosebi cea de proporții, odată cu obținerea forței juridice, ea necesită un studiu amplu, multilateral, întru conștientizarea conținutului ei, elaborarea mecanismului juridic de punere în aplicare.

Autorii acestei publicații au efectuat o analiză juridică a legii nou-apărute, consultând doctrina națională și doctrinele altor state în domeniul contravențional, făcând studiu comparat cu legea contravențională precedentă,

cu legislația României, Federației Ruse, Ucrainei și a altor state membre ale CSI, utilizând propria experiență de elaborare a diverselor acte juridice și de aplicare a lor (spațiul alocat nu ne permite să facem trimiteri la sursele consultate) și vin către cititorii Revistei Naționale de Drept cu unele concluzii, opinii proprii în ce privește desăvârșirea ei.

Considerăm că Codul contravențional al Republicii Moldova, adoptat la 24 octombrie 2008, are multe priorități față de legea contravențională în vigoare, și anume: odată cu apariția legii contravenționale noi este acceptat, *de iure*, „Dreptul contravențional” – ca ramură distinctă a sistemului de drept; în teoria dreptului contravențional sunt confirmate prin lege așa instituții juridice ale dreptului contravențional, ca: **contravenția, răspunderea contravențională, agentul constatat, procesul contravențional, persoana juridică – ca subiect al răspunderii contravenționale** etc; Partea Specială a Cărții I (drept material) a Codului contravențional al Republicii Moldova este structurată cu mult mai reușit decât în legea precedentă; au apărut noi participanți la procesul contravențional, cum ar fi: **agentul constatat, procurorul, specialistul** etc.

În procesul analizei juridice a Codului contravențional al Republicii Moldova, autorii, în primul rând, au urmărit scopul de a conștientiza mecanismul de reglementare juridică a procesului de combatere a contravenționalității, activitate condiționată de starea reală a contravenționalității în țară (potrivit datelor oficiale, care însă sunt departe de realitate, în Republica Moldova au fost înregistrate: în anul 2004 – 1103000 contravenții, în 2005 – 1098000, în 2006 – 784000, în 2007 – 731000, în 2008 – 744000), de a evidenția și a cunoaște mecanismul de punere în aplicare a legii nominalizate. Anume din acest punct de vedere, în opinia noastră (care poate și să nu fie împărtășită), legea analizată nu este lipsită de erori, neclarități, momente discutabile, iar uneori chiar și de careva contradicții juridice inadmisibile. Ne vom referi doar la unele din ele.

Partea Generală a Cărții I (Drept material) a Codului contravențional

Aici ne vom referi la două instituții juridice: *subiectul răspunderii contravenționale* și *sistemul sancțiunilor contravenționale*.

1. Potrivit art. 16 alin. (1) C. contr. RM, este pasibilă de răspundere contravențională persoana fizică cu capacitate de exercițiu care, în momentul săvârșirii contravenției, **are împlinită vârsta de 18 ani**. Persoana fizică cu vârsta între 16 și 18 ani este pasibilă de răspundere contravențională pentru săvârșirea faptelor prevăzute la articolele 228-245 și la art. 263-311 (art. 16 alin. (2) C. contr. RM). Și dacă pornim de la faptul că faptele prevăzute la art. 228-245 C. contr. RM sunt *contravenții în domeniul circulației rutiere*, iar cele prevăzute la art. 263-311 C. contr. RM – *contravenții ce afectează activitatea de întreprinzător, fiscalitatea, activitatea vamală și valorile mobiliare*, activități la care minorii în vârstă de la 16 la 18 ani nu sunt subiecți activi ai dreptului contravențional – reiese că răspunderea contravențională poate fi aplicată practic numai persoanelor ce au atins vârsta de 18 ani (legea contravențională în vigoare (art. 12 C. contr. adm. RM) prevede că la răspunderea administrativă pot fi trase persoanele care până în momentul comiterii contravenției au atins vârsta de 16 ani).

Considerăm că această decizie a legiuitorului este neîntemeiată, că nu este bazată pe izvoarele materiale ale dreptului contravențional și că nu va contribui la perfecționarea activității privind combaterea contravenționalității, la asigurarea ordinii de drept și, în primul rând, la menținerea ordinii publice și la asigurarea securității publice.

Primo, este cunoscut faptul că izvorul formal al dreptului este fondat pe cel material. Modificările izvoarelor formale trebuie să fie condiționate de ansamblul condițiilor sociale. La diferite etape de dezvoltare a societății, ea decide care relații sociale și în care domeniu trebuie

să fie protejate prin intermediul normelor juridice. Și atunci, nu este clar de ce, la momentul adoptării legii contravenționale (1985), legiuitorul a considerat că persoana fizică obține capacitatea de exercițiu în domeniul dreptului contravențional la vârsta de 16 ani, iar peste 23 de ani de dezvoltare a societății această capacitate poate fi atinsă numai la vârsta de 18 ani?

Secundo, este imposibil a înțelege poziția legiuitorului în ce privește răspunderea contravențională a minorilor cu vârsta între 16 și 18 ani. Reieșind din doctrina penală, la baza stabilirii vârstei pasibile de răspundere penală stă gradul prejudiciabil (art. 16, 21 C. pen. RM). Și dacă, la stabilirea vârstei persoanei fizice, pasibile de răspundere contravențională, legiuitorul s-a condus de asemenea de acest principiu, apoi el a considerat că contravențiile în domeniul circulației rutiere și cele ce afectează activitatea de întreprinzător, fiscalitatea, activitatea vamală și valorile mobiliare, comise de către minori, în mai mare măsură afectează ordinea de drept, au un grad prejudiciabil mai mare decât comiterea de către minori a contravențiilor în alte domenii, cum ar fi: vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale sau a sănătății care a provocat o dereglare de scurtă durată a sănătății sau o pierdere neînsemnată a capacității de muncă (art. 78 C. contr. RM); practicarea prostituției (art. 89 C. contr. RM); nesubordonarea cu rea-voință dispoziției sau cererii legitime a colaboratorilor organelor de ocrotire a normelor de drept (art. 336 C. contr. RM); ultragierea sau opunerea de rezistență colaboratorului organelor de drept (art. 353 C. contr. RM); huliganismul nu prea grav (art. 354 C. contr. RM); consumul de băuturi alcoolice în locuri publice și apariția în astfel de locuri în stare de ebrietate produsă de alcool (art. 355 C. contr. RM); tulburarea liniștii (art. 357 C. contr. RM) etc. la a căror comitere sancțiunile contravenționale pot fi aplicate numai la atingerea vârstei de 18 ani.

Starea reală a contravenționalității ne demonstrează contrariul. Numai potrivit datelor MAI, în anul 2008 în țară de către minori au fost comise 561 fapte de huliganism nu prea grav și au avut loc 3037 cazuri de apariție în stare de ebrietate în locuri publice. Mărirea vârstei de la 16 la 18 ani, la a cărei atingere persoana este pasibilă de răspundere contravențională, este greu de înțeles și din alte considerente. Scopul de bază al legii contravenționale constă în elaborarea unui mecanism juridic de prevenire de contravenții și de realizare a principiului „inevitabilității răspunderii contravenționale”. Sarcina de bază a societății și, în primul rând, a organelor de ocrotire a normelor de drept constă în neadmiterea încălcărilor normelor materiale ale dreptului contravențional, în stoparea (curmarea) activităților antisociale la etapa inițială întru minimizarea prejudiciului cauzat. Persoana predispusă de a săvârși fapte contravenționale trebuie să

simte cât se poate mai devreme aprecierea negativă de către societate a comportamentului său ilegal. Cu cât mai devreme față de aceste persoane vor fi întreprinse măsuri de resocializare (reeducare), cu atât mai reală va fi presupunerea că ulterior ele se vor conforma reglementărilor juridice. Începând cu 31 mai 2009 (data intrării în vigoare a Codului contravențional al Republicii Moldova) o bună parte din acest grup de persoane (16-18 ani), care este de proporții, nu va mai fi influențată de către organele de ocrotire a normelor de drept. Numai potrivit datelor statistice ale MAI procesele-verbale intentate față de persoanele cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani constituie: în anul 2006 – 4837; în 2007 – 4701; în 2008 – 4353.

Și încă un argument în defavoarea deciziei de a mări vârsta persoanei pasibile de răspundere contravențională. Vom apela la problema combaterii narcomaniei, care pentru societatea noastră este una de proporții, concluzie care poate fi confirmată prin dinamica depistării și luării la evidență de către organele de ocrotire a sănătății și organele de poliție a narcomanilor: la 01.01.2007 în țară se aflau la evidență 8972 de narcomani, dintre care: minori – 134, femei – 721; la 01.01.2008 – 9132, respectiv, 146 și 768 de persoane; la 01.01.2009 – 9954, respectiv, 137 și 782 de persoane. Potrivit multiplelor investigații științifice, pentru a cunoaște pericolul real al acestui fenomen social este necesar de a înmulți aceste date statistice la coeficientul 10-15.

Potrivit legii contravenționale în vigoare, răspunderea contravențională pentru consumul ilegal de substanțe narcotice poate surveni începând cu vârsta de 16 ani; potrivit prevederilor legii noi, va fi posibilă de răspundere contravențională pentru asemenea contravenție doar persoana care a atins 18 ani. Deci, persoana fizică, predispusă de a săvârși contravenții de acest gen, va fi influențată din punct de vedere juridic din partea organelor statale competente numai la atingerea acestei vârste. Dar cum de procedat cu cei 137 de minori, care deja sunt luați la evidență de organele de poliție și cele de ocrotire a sănătății? Este de menționat și faptul că, potrivit legii penale (art.215/5 C.pen. RM), consumul ilegal public de substanțe narcotice constituie infracțiune și se pedepsește începând cu vârsta de 16 ani.

Deci, decizia legiuitorului privind vârsta persoanei pasibile de răspundere contravențională nu este bazată nici pe situația criminogenă din țară, nici pe experiența altor state. Este de menționat că în România e posibilă de răspundere contravențională persoana care a atins vârsta de 14 ani; în Bielorusia – 16 ani, iar pentru unele contravenții 14 ani; în Federația Rusă, Ucraina, Kazahstan, Armenia – 16 ani. De menționat că în proiectul Codului contravențional al Republicii Moldova, votat în prima lectură la 22 iulie 1999, răspunderea contravențională la

fel era prevăzută de la 14 ani. **Considerăm că această decizie a legiuitorului nu va favoriza procesul de combatere a contravenționalității, ci, dimpotrivă, îl va complica.**

2. În opinia noastră, este inoportună neincluderea în sistemul sancțiunilor contravenționale (art.32 C.contr. RM) a „confiscării obiectului, care a constituit instrumentul comiterii sau obiectivul nemijlocit al contravenției” – sancțiune contravențională care există în legea contravențională în vigoare (art.23 C.contr.adm. RM), în legislația contravențională a României, Federației Ruse, Republicii Kazahstan, Bielorusiei etc. Această sancțiune contravențională a fost și rămâne o modalitate de constrângere statală eficace de contracarare a contravențiilor din domeniul economiei și comerțului. Astfel, numai de către subdiviziunile poliției economice ale MAI au fost ridicate și confiscate bunuri materiale care au constituit instrumentul comiterii sau obiectivul nemijlocit al contravenției: în anul 2006 – în sumă de 28680000 lei; în 2007 – în sumă de 20234000 lei; în 9 luni ale anului 2008 – în sumă de 23202000 lei.

Partea Specilă a Cărții I a Codului contravențional

După cum s-a menționat anterior, acest compartiment al Codului contravențional, la general, este, în viziunea noastră, mai reușit decât în actuala lege contravențională. Totodată, și ea nu este lipsită de unele neclarități. Vom evidenția doar unele din ele.

1. În legea nouă, spre deosebire de cea în vigoare la moment, lipsesc contravențiile „Consumul de băuturi spirtoase în unitățile de producție” (art.168 C.contr.adm. RM) și „Neîndeplinirea obligațiilor de întreținere, educație și instruire a copiilor” (art.170 C.contr.adm. RM). Deci, legiuitorul a considerat că relațiile sociale ce țin de consumul de băuturi spirtoase la locurile de muncă, în încăperile și pe teritoriile întreprinderilor instituțiilor, organizațiilor etc. sau aflarea la lucru în stare de ebrietate nu mai prezintă pericol pentru societate și nu este necesar ca ele să fie și pe viitor protejate prin norme juridice contravenționale. **Nu putem să susținem această poziție a legiuitorului și considerăm că ea vine în contradicție cu realitatea.**

În ceea ce privește neîndeplinirea cu rea-voință sau îndeplinirea necorespunzătoare de către părinți a obligațiilor de întreținere, educație și instruire a copiilor – ca contravenție, această normă a dreptului contravențional prezintă la moment, probabil, unicul mecanism administrativ-juridic de influență asupra acelor părinți, care cu rea-voință se eschivează de la îndeplinirea obligațiilor părintești. Este de menționat că, în total pe republică, pentru comiterea contravenției nominalizate (art.170 C.contr.adm. RM) în anul 2006 au fost sancționați 9244 părinți; în 2007 – 8471 părinți; în 2008 – 6666 părinți.

2. Redacția dispozițiilor unor norme materiale nu va contribui, în viziunea noastră, la aplicarea justă, legitimă și oportună a normei respective. De exemplu, art.355 alin.(2) C.contr. RM are următorul conținut: „Apariția în locuri publice în stare de ebrietate produsă de alcool sau de alte substanțe, **în cazul în care persoana și-a pierdut capacitatea de a se mișca de sine stătător** (sublinierea ne aparține)”. În acest caz, persoana respectivă nu mai prezintă pericol pentru nimeni, dimpotrivă, ea poate deveni obiectul unui atentat ilegal. Este greu de înțeles ce înseamnă „stare de ebrietate produsă de alcool sau de alte substanțe”. Care sunt ele? Probabil, se subînțelege substanțele narcotice și psihotrope. Însă, pentru consumul ilegal public al acestor substanțe, potrivit art.217/5 C.pen. RM, este prevăzută răspunderea penală care se aplică începând cu vârsta de 16 ani. **Suntem convinși că această normă juridică în redacția actuală nu va favoriza contracaraarea acestui fenomen negativ și socialmente destul de periculos.**

Un alt exemplu prezintă dispoziția art.354 „Huliganismul nu prea grav”, care are următoarea redacție: „Huliganismul nu prea grav, adică acostarea jignitoare în locurile publice a persoanei fizice, alte acțiuni similare ce încalcă normele morale, tulbură ordinea publică și liniștea persoanei fizice...”. În primul rând, care este înțelesul noțiunii „acostare jignitoare”? Ea poate fi înțeleasă de orice persoană în mod diferit. În al doilea rând, pentru neonorarea normelor morale nu poate fi aplicată răspunderea juridică. În urma neconformării unei norme morale nu apare raport juridic de conflict. În al treilea rând, cum poate fi tulburată ordinea publică? Ordinea publică se menține, iar securitatea publică (care nu este menționată în norma nominalizată) – se asigură. În al patrulea rând, în ceea ce privește tulburarea liniștei persoanei fizice, apoi astfel de acțiuni sunt prevăzute de dispoziția unei alte norme juridice, care și este intitulată: „Tulburarea liniștei” (art.357 C.contr. RM). **Prezenta redacție a art.354 C.contr. RM, va admite în viziunea noastră, prea mult subiectivism, atât din partea agentului constatator care va constata fapta contravențională respectivă, cât și din partea judecătorului care va judeca cauza.**

3. Considerăm nefondată și inoportună excluderea pedepsei arestului contravențional din sancțiunile: art.354 „Huliganism nu prea grav”, art.363 „Tragerea din arma de foc în locurile publice, în locuri nerezervate pentru tragere sau cu încălcarea modului stabilit”, art.85 „Procurarea sau păstrarea ilegală de substanțe narcotice sau alte substanțe psihotrope în cantități mici ori consumarea unor astfel de substanțe fără prescripția medicului”, art.336 „Nesubordonarea cu rea-voință dispoziției sau cererii legitime a colaboratorului organelor de ocrotire a normelor de drept” etc. din Codul

contravențional. În sancțiunile normelor juridice materiale „arestul contravențional” este substituit cu munca neremunerată în folosul comunității. Însă, dacă luăm în considerație faptul că, potrivit prevederilor art.37 alin. (3) din legea contravențională nouă, ultima sancțiune „... poate fi aplicată doar persoanelor care acceptă să execute o asemenea sancțiune”, apoi, în cazul comiterii unor astfel de contravenții, instanța de judecată poate să aplice, de regulă, numai sancțiunea amenzii. **Constatăm că numărul total de contravenții de acest gen comise în țară nu s-a micșorat esențial, caracterul lor prejudiciabil nu s-a schimbat, gradul pericolului social al acestora nu s-a redus, deci și reducerea pedepsei contravenționale pentru asemenea fapte este nefondată.**

4. Rămâne greu de înțeles după care principii au fost formulate (stabilite) sancțiunile la multe norme materiale. Cunoaștem că la stabilirea felului și asprimei pedepsei ce urmează a fi stabilită se ia în calcul, inclusiv, gradul pericolului social al faptei prevăzute de dispoziția normei materiale. Însăși legea contravențională analizată stipulează în calitate de criteriu (principiu) general de individualizare a sancțiunii următoarele: „Sancțiunea contravențională se aplică în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al contravenției, de caracteristica persoanei și de circumstanțele atenuante și agravante” (art.41 alin.(1) C.contr. RM). Însă, acest principiu general de individualizare a sancțiunii contravenționale pasibile de aplicare este, în opinia noastră, depășit (neonorat) din start, adică din momentul adoptării unor norme juridice materiale. **Considerăm că în multe norme materiale din legea analizată există o disproporție dintre gradul prejudiciabil al faptei prevăzute de dispoziția normei juridice, pe de o parte, felul pedepsei și asprimei ei prevăzute în sancțiunea normei, pe de altă parte.** Vom argumenta această considerație printr-un singur exemplu. Sancțiunea de la art.233 C.contr. RM „Conducerea vehiculului în stare de ebrietate” prevede **privarea de dreptul de a conduce vehicul pe un termen de 3 ani** (alin.(1)). Totodată, eschivarea conducătorului de vehicul de la proba de determinare a stării de ebrietate... (art. 234 alin.(1) C.contr. RM) poate fi sancționată cu **privarea de dreptul de a conduce autovehicule pe un termen de un an sau cu arest contravențional pe un termen de până la 15 zile**; aceeași sancțiune poate fi aplicată față de persoana care a părăsit locul în care s-a produs accidentul rutier (art. 243 C.contr. RM). Atunci, care dintre aceste trei contravenții prezintă un pericol mai mare pentru securitatea circulației rutiere: prima, pentru care sancțiunea este mai aspră, sau ultimele două – pentru care sancțiunea este mai blândă?

Suntem convinși că dacă această neclaritate nu va fi depășită până la momentul punerii în aplicare

a Codului contravențional, ea va produce un efect negativ în ceea ce privește procedura de combatere a acestui fenomen antisocial și foarte periculos.

5. La stabilirea sancțiunilor la unele din contravenții nu fost luate în considerație dispozițiile comune din Partea Generală a Cărții I a Codului contravențional. Sancțiunea de la art.168 „Încălcarea legislației în zona de protecție a gazoductelor magistrale” prevede: „se sancționează cu amendă de la 40 la 60 unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 70 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere **cu demolarea** construcțiilor și defrișarea arborilor și arbuștilor de către proprietar sau, în mod silit, de către autoritățile administrației publice locale din contul proprietarului”. Din conținutul acestei sancțiuni reiese că comisia administrativă la soluționarea cauzei contravenționale în mod obligatoriu trebuie să aplice sancțiunea complementară indicată. Însă, apar întrebările: În baza cărui temei juridic? Care va fi mecanismul de executare a acestei sancțiuni? Doar ea nu este prevăzută de lege nici ca sancțiune (art.32 C.contr. RM) și nici ca măsură procesuală de constrângere (art.432 C.contr. RM). **Considerăm că la moment lipsește mecanismul juridic de aplicare a acestei norme materiale.**

Cartea a II-a „Dreptul procesual” din Codul contravențional

Această parte a legii contravenționale conține mecanismul juridic de aplicare a normelor materiale stipulate în Cartea I. Anume el determină în mare măsură succesul legii, eficacitatea aplicării prescripțiilor normei materiale. Procesul contravențional este unul deosebit de important și în aceeași măsură complicat. Este și firesc că anume în această parte a Codului contravențional sunt, în viziunea noastră, mai multe neclarități discutabile, iar unele norme juridice chiar intră în contradicție cu dispozițiile comune și principiile de bază ale legii contravenționale. Vom evidenția doar unele din concluzii ale analizei juridice a Cărții a II-a a Codul contravențional al Republicii Moldova.

1. Necesită concretizare sistemul participanților la procesul contravențional (Capitolul II). În acest capitol nici instanța de judecată, nici comisia administrativă nu sunt prevăzute (recunoscute) ca participanți la procesul contravențional. În viziunea noastră, fapt absolut discutabil, deoarece, la soluționarea cauzei, la desfășurarea procesului contravențional, participă, desigur, ambele autorități. Mai mult decât atât, în cazul în care decizia asupra cazului contravențional este atacată, procesul contravențional nu poate fi finisat fără participarea la el a instanței de judecată.

2. Considerăm necesară concretizarea competenței autorităților abilitate cu dreptul de a soluționa cauza contravențională. Vom argumenta această declarație

prin analiza competenței procurorului (art.396 C.contr. RM). Atât pentru contravenția prevăzută la art.312 C.contr. RM „Abuzul de putere sau abuzul de serviciu”, cât și pentru cea de la art.313 „Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu”, legiutorul prevede: „se sancționează cu amendă de la 50 la 150 de unități convenționale **cu** privarea de dreptul de a deține o anumită funcție sau de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 la 1 an”. Înseamnă că procurorul, la soluționarea acestor cauze, nu poate să nu aplice în calitate de sancțiune complementară una din cele indicate, însă aplicarea lor, potrivit prevederilor art.395 C.contr. RM, constituie competența exclusivă a instanței de judecată. *Atunci cum poate constitui soluționarea acestor cauze competența procurorului?*

La rândul său, dispoziția de la art.353 alin.(2) C.contr. RM prevede: „Opunerea de rezistență procurorului, ofițerului de urmărire penală etc.”. Deci, în multe cazuri procurorul poate avea statut juridic de „parte vătămată”, adică parte cointereseată în procesul contravențional. De aceea, considerăm că soluționarea și acestor contravenții nu ar trebui să țină de competența procurorului.

3. În viziunea noastră, este discutabil titlul Capitolului V „Măsurile procesuale de constrângere”. Aceasta din următoarele considerente: a) măsurile nominalizate în art.432 din acest capitol se aplică nu ca reacție a statului și a societății la comiterea unei fapte contravenționale, ci în scopul desfășurării corecte, multilaterale și obiective a procesului contravențional, în scopul aflării adevărului în ce privește circumstanțele faptei comise; b) aceste măsuri se aplică nu doar față de autorul unei fapte contravenționale, ci și față de alți participanți la procesul contravențional care se află în raport juridic de conformare normelor materiale ale dreptului contravențional, însă, care nu onorează obligațiile procesuale (de exemplu, „aducerea silită” – ca măsură de constrângere procesuală poate fi aplicată numai față de martor sau față de victimă); c) în cazul în care procedura contravențională va fi clasată în baza lipsei faptei contravenționale sau lipsei vinovăției făptuitorului, măsurile procesuale deja aplicate nu vor avea careva efect juridic, nemaivorbind de caracterul de constrângere statală a măsurilor aplicate.

Pornind de la cele menționate, considerăm că denumirea Capitolului V „Măsurile de asigurare a procesului contravențional” ar fi mai corectă. În acest caz, „constrângerea” – ca metodă de administrare în domeniul combaterii contravenționalității, ar avea o clasificare logică, bine determinată, structurată în 4 blocuri de măsuri: - de prevenire, aplicate în scopul prevenirii (neadmiterii) faptelor contravenționale; - de curmare (stopare), aplicate în scopul curmării faptelor ilicite la etapa inițială și minimizării consecințelor negative; - de asigurare a procesului contravențional, aplicate în scopul

respectării prevederilor normelor procesuale; - sancțiuni contravenționale, aplicate ca pedeapsă (constrângere) pentru fapta ilicită comisă cu vinovăție.

Considerăm că și sistemul măsurilor procesuale de constrângere (după noi – sistemul măsurilor de asigurare a procesului contravențional) trebuie să-l constituie nu doar măsurile stipulate la art.432 C.contr. RM: 1) reținerea; 2) aducerea silită; 3) înlăturarea de la conducerea vehiculului; 4) examenul medical pentru constatarea stării de ebrietate produsă de alcool sau de altă substanță; 5) reținerea și aducerea vehiculului la parcare, *dar și* 6) cercetarea la fața locului; 7) ridicarea obiectelor, documentelor și percheziția; 8) percheziția corporală, ridicarea obiectelor și documentelor.

4. Necesită o concretizare conținutul normelor juridice în ce privește reținerea (art.433 C.contr. RM) și durata reținerii (art.435 C.contr. RM). În viziunea noastră, și aici nu există claritate. De exemplu, *primul temei juridic* al reținerii prevăzut de art.433 alin.(1) C.contr. RM este comiterea contravențiilor flagrante pentru care se prevede sancțiunea arestului contravențional. Însă, dacă contravenția dată comisă cu vinovăție, pentru care se prevede sancțiunea arestului contravențional, nu este flagrantă, este constatată în procesul soluționării unei petiții, în asemenea caz, există sau nu temei juridic pentru reținere? Mai mult decât atât, legea contravențională nouă, spre deosebire de cea în vigoare, nu prevede așa măsură de asigurare a procedurii cum ar fi „aducerea contravenientului” (art.245 C.contr.adm. din 1985). Potrivit legii noi, inițială este reținerea (art.433 C.contr. RM), care mai apoi presupune aducerea făptuitorului. *Al doilea temei juridic* al reținerii, prevăzut de aceeași normă juridică, este imposibilitatea identificării persoanei în a cărei privință este pornit procesul contravențional, dacă au fost epuizate toate măsurile de identificare. În acest caz, reieșind din conținutul termenului „reținere”, apare întrebarea: „Atât timp cât se întreprind măsurile posibile de a stabili persoana făptuitorului, el se consideră reținut sau nu?”

Nu mai puțin importantă este și problema competenței privind reținerea. Dacă această acțiune procesuală ține numai de competența a trei organe statale: MAI, Serviciul de grăniceri și Serviciul vamal, apoi ceilalți agenți constataori (21 la număr) nu dispun de această competență. În acest caz, apare iarăși întrebarea: „Atât timp cât fiecare din acei 21 de agenți constataori desfășoară activitatea de constatare a contravenției concrete, făptuitorul ei se consideră reținut sau nu?”

5. În multe norme procesuale legiuitorul utilizează termenul „contravenient” în cazurile în care decizia/hotărârea privind aplicarea sancțiunii contravenționale încă nu a devenit irevocabilă. **În viziunea noastră, acest**

fapt este inadmisibil. Anterior, în lucrarea „Drept contravențional” (Chișinău: ULIM, 2006, p.210-211) a fost expusă opinia noastră cu privire la statutul administrativ-juridic al autorului unei fapte contravenționale. Potrivit acestei opinii, statutul juridic al persoanei care a comis o faptă contravențională se modifică în dependență de faza procedurii contravenționale la care ea se află: - din momentul comiterii faptei contravenționale și până la stabilirea vinovăției (temei juridic pentru întocmirea procesului-verbal cu privire la contravenție) – autorul ei are statut de *făptuitor*; - din momentul întocmirii procesului-verbal cu privire la contravenție și până la aplicarea sancțiunii contravenționale – statut de *inculpat*; - din momentul emiterii deciziei de aplicare a sancțiunii contravenționale și până la obținerea forței juridice a acestei decizii (expirarea termenului de atac sau respingerea recursului în urma revizuirii cazului) – statut de *persoană sancționată*; - din momentul în care decizia privind aplicarea sancțiunii contravenționale a devenit irevocabilă și până la executarea ei – statut de *contravenient*; - din momentul executării deciziei de aplicare a sancțiunii contravenționale – statut de *persoană cu antecedent contravențional* (până la stingerea lui în modul stabilit de lege).

6. Este discutabilă concepția privind prezența participanților la procesul contravențional în ședința de soluționare a cauzei contravenționale. Modalitatea de reglementare a problemei date, care se conține în art.435 C.contr. RM, generează multe întrebări, și anume:

6.1. Este oportună oare prezența obligatorie a agentului constataor la judecarea fiecărui caz contravențional? Câte resurse umane din partea agenților constataori vor fi necesare pentru realizarea prevederilor art.455 alin.(2) C.contr. RM? Care vor fi cheltuielile statului legate cu realizarea acestei prevederi?

6.2. Cât de întemeiată și oportună va fi încetarea procesului contravențional în legătură cu neprezentarea agentului constataor? În acest caz, persoana căreia îi este imputată contravenția, desigur, va fi satisfăcută. Dar drepturile părții vătămate, interesele societății și ale statului? De ce din vinovăția unui funcționar de stat trebuie să fie încetat procesul contravențional? Cum în cazul de față se va realiza principiul „inevitabilității răspunderii contravenționale pentru fapta comisă cu vinovăție”?

6.3. Este greu de înțeles conținutul art.455 alin.(5) C.contr. RM care stipulează: „În cazul în care se solicită aplicarea sancțiunii arestului contravențional, participarea făptuitorului este obligatorie, cu excepția cazului neprezentării lui **cu rea-voință** (sublinierea noastră)”. Dar cum de procedat în cazul eschivării? Mai mult decât atât, persoana, care cu rea-voință a neglijat citarea legitimă, comite suplimentar contravenția prevăzută de art.336 C.contr. RM „Nesubordonarea cu rea-voință dispoziției sau cererii legitime a colaboratorului organelor

de ocrotire a normelor de drept”. În acest sens, în legea contravențională în vigoare există o claritate absolută. Art.254 alin.(2) C.contr.adm. din 1985 prevede: „În cazul eschivării (a făptuitorului, a cărui prezență este obligatorie la soluționarea cauzei contravenționale – *V.G.*) de a se înfățișa la chemarea organului afacerilor interne sau a judecătorului, persoana aceasta poate fi supusă de către organul afacerilor interne (poliției) aducerii silite”.

7. În unele norme juridice ale legii contravenționale analizate (art.31 alin.(2), art.395 alin.(2), art.462 alin.(5)) este prevăzută aplicarea „măsurilor de siguranță”. Însă, din lege nu este clar care sunt aceste măsuri. O claritate relativă asupra conținutului acestui termen reiese din prevederile art.431 „Corpurile delictelor”, care stipulează: „La judecarea cauzei contravenționale instanța hotărăște asupra corpurilor delictelor potrivit prevederilor art.106 din Codul penal și ale art.162 din Codul de procedură penală, care se aplică în modul corespunzător în procesul contravențional”.

Este de menționat că mecanismul de administrare a corpurilor delictelor (precum și mecanismul de aplicare a altor măsuri de siguranță) în dreptul penal este clar. Codul penal (Drept material) în Capitolul X prevede **măsurile de siguranță**: măsurile de constrângere cu caracter medical (art.99); internarea într-o instituție psihiatrică (art.100); măsurile de constrângere cu caracter medical aplicate alcoolicii și narcomanilor sau punerea lor sub curatelă (art.103); măsurile de constrângere cu caracter educativ (art.104); expulzarea (art.105) și **confiscarea specială** (art.106), la care se face trimitere în art.431 alin.(4) C.contr. RM.

La rândul său, Codul de procedură penală (Drept procesual) prezintă mecanismul de realizare (de aplicare) a normelor juridice materiale și în Titlul IV stipulează modul de administrare a probelor și mijloacelor de probă (inclusiv conținutul hotărârii cu privire la corpurile delictelor – art.162 C.proc.pen.), iar în Titlul V sunt stipulate măsurile procesuale de constrângere.

În ceea ce privește dreptul contravențional, apoi nici în Cartea I a Codului contravențional (Drept material) și nici în Cartea a II-a (Drept procesual) măsurile de siguranță (**inclusiv confiscarea specială sau măsurile de constrângere cu caracter educativ aplicate minorilor, nominalizate de art.443 alin.(14) C.contr. RM**) nu sunt prevăzute. Și numai în Partea Generală a Cărții a II-a a Codului contravențional sunt prevăzute „Măsurile procesuale de constrângere” (Capitolul V), însă „confiscarea specială” nici în acest capitol nu este prevăzută.

În viziunea noastră, răspuns la întrebarea: Care este modul corespunzător de aplicare în procesul contravențional a prevederilor art.106 C.pen. RM și ale

art.162 C.proc.pen. RM? va da practica judiciară sau modificările ulterioare ale legii contravenționale, care sunt, după noi, inevitabile.

8. Necesită o anumită concretizare și conținutul Capitolului VIII „Calea ordinară de atac. Recursul”:

8.1. Art.467 alin.(1) stipulează participanții la procesul contravențional care au dreptul să atace hotărârea judecătorească contravențională. În viziunea noastră, de acest drept trebuie să se bucure suplimentar atât reprezentanții legali ai persoanei sancționate, cât și reprezentanții persoanei juridice sancționate;

8.2. Art.468 alin.(1) stipulează că recursul împotriva hotărârii judecătorești se declară în termen de 15 zile. Însă nu este prevăzut momentul de la care începe a decurge acest termen. În opinia noastră, este indiscutabil că acest termen începe a decurge din momentul aducerii la cunoștință părților cointeresate a hotărârii respective;

8.3. Necesită o concretizare modalitatea de repunere în termen a recursului. Întâi de toate, nu există o claritate care recurs (depus de către cine?) poate fi repus în termen? Legea contravențională în vigoare prevede că poate fi repus în termen numai recursul declarat de către persoana față de care a fost pronunțată decizia (art.275 C.contr.adm. RM). Din analiza art.469 C.contr. RM reiese că poate fi repus în termen recursul declarat de orice persoană abilitată cu acest drept, fapt, considerăm, discutabil;

8.4. Lasă de dorit redacția art.466 „Temeiurile pentru recurs”. În primul rând, considerăm că enumerarea temeiurilor juridice pentru depunerea recursului nu trebuie să fie una exhaustivă. Curtea de Apel ar trebui să dispună de dreptul de a recunoaște și alte circumstanțe ca temei juridic pentru depunerea recursului. În al doilea rând, și în această normă juridică (după cum s-a menționat anterior) legiuitorul utilizează termenul „contravenient”, ceea ce, în viziunea noastră, nu este corect, deoarece procedura contravențională încă nu s-a finalizat, hotărârea judecătorească privind aplicarea sancțiunii contravenționale încă nu a devenit irevocabilă, din cauza că persoana sancționată încă nu s-a folosit de dreptul său constituțional de a o ataca.

În prezenta publicație am elucidat doar unele din rezultatele analizei juridice a Codului contravențional al Republicii Moldova (rezultatele analizei multilaterale a Codului contravențional sunt reflectate în manualul „Tratat de drept contravențional”, care în curând va vedea lumina tiparului). Suntem conștienți de faptul că unele din concluziile noastre pot să nu fie acceptate, în fond, altele – să fie discutabile sau considerate inutile. Invităm cititorul Revistei la o discuție științifico-practică în ce privește calitatea acestei legi de o deosebită actualitate. Dacă vom fi citați și auziți, vom contribui de comun acord la perfecționarea ei.